

Pandeminin Siyasal Söylemi: Recep Tayyip Erdoğan'ın Covid-19 Konuşmalarının Metafor Analizi

Ömer Faruk Zararsız
Ahmet Selman Seyhan

Öz: Bu çalışmada, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Covid-19 pandemisi süresince yapmış olduğu konuşmalarda, pandemiden sosyal ve ekonomik olarak olumsuz etkilenen toplumu kendi politik hedefleri doğrultusunda konsolide edebilmek, politik kariyerini hedef alan tehditleri ortadan kaldırmak ve geleceğe dair topluma umut verebilmek için kullandığı metaforlar tespit edilmektedir. Kullanılan metaforların ideolojik ve kültürel çerçevesinin detaylı şekilde açıklanabilmesi için Mart 2020 – Mart 2022 dönemleri arasında her mecrada yapılmış olan toplam 127 konuşma eleştirel metafor analizi yöntemiyle incelenmektedir. Bulgular, Erdoğan'ın konuşmalarının Covid-19, toplum sağlığı, ekonomi, iç politika ve dış politika olmak üzere beş konu başlığına odaklandığını ve kültürel, savaş, ekonomi, din, ahlak-etik, liyakat, zaman, değer, sağlık ve hareket olmak üzere on başlıkta gruplanan metaforların beş başlıkta belirtilen konularda yoğun bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Sonuç olarak Erdoğan'ın metaforların ikna edici gücünden söylemlerinde sıklıkla yararlandığı, metaforları bilinçli şekilde seçerek konuşmalarında vurgulamak istediği noktaların anlamını güçlendirdiği ve özellikle kendi hedeflerine yönelik toplumun desteğini alarak onları hedefleri doğrultusunda harekete geçirmek istediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, söylem, siyasal söylem, eleştirel metafor analizi, Covid-19.

Abstract: In this study, metaphors used by Recep Tayyip Erdogan in his speeches during Covid-19 to consolidate the society, which was negatively affected socially and economically by the pandemic, in line with his own political goals, to eliminate possible threats to his political career and to give hope to the society for the future, are identified. In order to explain the ideological and cultural framework of the metaphors used in detail, a total of 127 speeches made between March 2020 and March 2022 are analyzed with the method of critical metaphor analysis. The findings show that Erdogan's speeches focused on five topics: Covid-19, public health, economy, domestic policy and foreign policy, and they were cultural, war, economy, religion, morals-ethics, merit, time, value, health and movement. It shows that metaphors grouped under ten titles are used intensively on these subjects. As a result, it has been determined that Erdogan frequently uses the power of metaphors in his discourses, by choosing metaphors consciously, he strengthens the meaning of the points he wants to emphasize in his speech, and he wants to mobilize them in line with his goals, especially by getting the support of the society for his own goals.

Keywords: Metaphor, discourse, political discourse, critical metaphor analyses, Covid-19.

@ Dr. Öğr. Üyesi., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi. omer.zararsiz@hbv.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi. a.seyhan@hbv.edu.tr

id <https://orcid.org/0000-0002-0485-7576>
<https://orcid.org/0000-0003-4764-0278>

© İlmî Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/M0718
insan & toplum, 2023; 13(4): 172-197
insanvetoplum.org

Başvuru: 27.02.2023
Revizyon: 29.03.2023
Kabul: 05.04.2023
Online Basım: 30.05.2023

Giriş

İnsan iletişimi, temelinde bir amaca yöneliktir. Başkalarıyla etkileşime girerken bilinçli veya bilinçsiz olarak onların bizimle konuşmasını, yaptıklarımıza katılmalarını, fikirlerimizi veya tercihlerimizi paylaşmalarını, söylediklerimize inanmalarını veya projelerimizi ve eylemlerimizi desteklemelerini sağlamaya çalışırız. Bu bağlamda iletişimin temel araç olduğu politikada, politikacıların söylemlerinde kullandıkları metaforlar aracılığıyla toplumu kendi hedefleri doğrultusunda ikna etme veya rıza üretme süreçleri arasındaki ilişkiyi inceleyen ve son yıllarda gittikçe gelişen bir literatür, bu araştırmanın ortaya çıkmasını sağlayan temel etken olmuştur. Bu çalışma, politikacıların toplumu etkileyen problemleri süreçlerde kendi politik imajlarını koruyabilmek, toplumu zorluklar karşısında dirençli hale getirebilmek, kendi hayal ve hedefleri etrafında konsolide edebilmek için metaforları nasıl kullandıklarına odaklanmaktadır. Bununla politikacıların bilinçli bir şekilde seçtiği sözcükler aracılığıyla metaforlar oluşturarak veya metaforları kullanarak toplumu kendi istek ve hedefleri doğrultusunda hareket etmeye nasıl inandırmaya çalıştıklarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Çünkü Chilton'a (2004) göre politikacılar önlerindeki engeli aşmak, planlarından sapmamak ve daha iyi bir politik geleceğe ulaşabilmek için kendi eylemlerini en güzel şekilde tanımlayan metaforları kullanmayı tercih etmektedir.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında metaforlar hem ideoloji hem de kültürel inşa sürecinde politikacılar tarafından sıklıkla kullanılmış (Sontag, 1978, ss. 83-84) ve günümüzde de bu kullanımın artarak devam etmesi bu çalışmayı alana sağlayacağı katkı bakımından önemli hale getirmiştir. Metaforların politik söylemde ve dolayısıyla politik alanda bir taşla birden çok iletişim kuşunu vurma özelliği (Musolff, 2017, s. 309), politikacılar tarafından geleceğin tasarlanmasında metaforların kullanımını sistematik bir gereksinim haline getirmiş ve sıklıkla kullanılmasını sağlamıştır (Lakoff & Johnson, 2003). Bu bağlamda özellikle kriz anlarında toplumun konsolide edilebilmesi, siyasi gelecek anlamında daha az etkilenilmek istenmesi ve alınan kararların toplum tarafından benimsenmesinin sağlanması gibi amaçlar için metaforlar önemli rol üstlenmektedir.

Covid-19 pandemisi dünyanın hemen hemen bütün ülkelerinde sosyal yaşamı derinden etkilemiştir. Hükümetlerin pandeminin yayılım hızını yavaşlatarak insan sağlığına olan etkisini en aza indirebilmek için almış olduğu önlemler ülkelerde toplumun bazı kesimleri ve siyasi muhalifler tarafından itirazla karşılanmış ve dolayısıyla da iktidarların politik geleceğini tehdit etmiştir. Hemen her ülkenin sosyal ve ekonomik açıdan zor duruma düştüğü Covid-19 pandemisi sürecinde politik aktörler, kitleleri alınan kararlara uymaya ikna edebilmek amacıyla iletişimin gücüne

başvurmuşlardır. Bu bağlamda metaforlar da sıklıkla başvurulan yöntemlerden olmuştur.

Bu kapsamda çalışmada önemli bir politik figür olan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Covid-19 pandemisi süresince yapmış olduğu konuşmalarda kullanmış olduğu metaforlar incelenmektedir. Süreç olarak pandeminin seçilmesindeki etken, tüm dünya ile birlikte Türkiye'de de Covid-19 pandemisinin yapmış olduğu tahribatın politikacılar için bir tehdit oluşturması ve kendi imajlarına yönelik olumsuz yansımalar yapmasıdır. Bu tehdit ve olumsuz havanın ortadan kalkması için Erdoğan'ın Mart 2020 – Mart 2022 tarihleri arasında her mecrada yapmış olduğu toplam 127 konuşma eleştirel metafor analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz kapsamında Erdoğan'ın söylemlerinin yoğunlaştığı konu başlıkları ve bu başlıklarda kullanmış olduğu metaforlar tespit edilerek gruplanmıştır. Böylece metafor olarak kullanılan kelimelerin bağlamı, ifade ettiği anlam ve amacı anlaşılır hale getirilmiştir. Daha sonra yorumlama kısmına geçilerek hangi konuda hangi metaforları hangi amaçla kullandığına dair açıklamalar yapılmıştır.

Siyasal Söylem ve Metafor

Siyasal iletişim politikanın can damarıdır. Çünkü iletişim, toplumun çeşitli kısımlarını birbirine bağlayan ve onların entegre bir bütün olarak işlev görmelerini sağlayan temel faaliyettir (Graber, 1993). Walter Lippmann günümüze etki eden en önemli devrimin sanayi devrimi olmadığını, rıza üretmenin ve ikna etmenin siyasi arenadaki en önemli devrim olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda günümüz siyasetinde siyasal söylemin önemini vurgularken ikna üzerinden siyasetin ve siyasi düşüncenin kayganlığını da “artık işlerin kontrolünü elinde bulunduran neslin yaşamı içinde ikna, hükümetler için bilinçli bir sanat ve düzenli bir organ haline geldi. Rızanın nasıl üretileceğine dair bilginin her politik hesabı veya önermeyi değiştirebileceğini iddia edebiliriz” (Lippmann, 1998, s. 248) şeklinde ifade etmektedir. Günümüzde mesaj bombardımanının yoğunluğu göz önüne alındığında siyasal iletişimin çok farklı ve her kanaldan yürütüldüğü ve bu nedenle çok yönlü olduğunu dolayısıyla da kaçınılmaz olduğunu ifade etmek mümkündür (Lilleker, 2006).

Siyasal söylem üzerine yapılan çalışmaların gerek ulusal gerekse uluslararası alanda olsun önemli bir bölümü; devlet başkanları, başbakanlar ve diğer hükümet üyeleri ile profesyonel olarak siyasetle uğraşanların yaptıkları konuşmaların yanı sıra onların yazılı metinleri, demeçleri, köşe yazıları vb. bütün konuşmaları kapsamaktadır (van Dijk, 1997, s. 12). Bu yönüyle ele alındığında kaçınılması bu kadar zor olan siyasal söylemi genel olarak politikacıların yaptıkları konuşmalar olarak tanımlamak mümkündür (van

Dijk, 2002). Politikacıların toplum nezdindeki güçleri göz önünde bulundurulduğunda (Bourdieu, 1991), politik söylemin önemi daha da artmaktadır. Diğer taraftan siyasal söylem politikacılar için siyasi hedeflerini doğallaştırma aracı olarak da kullanılmaktadır (Fairclough, 2003). Dolayısıyla söylem politikacılar için hedefe ulaşmakta bir inşa süreci olarak araçsallaşmaktadır. Hedefe ulaşmak için araçsallaşan söylem, politikacıların bilinçli sözcük seçimleriyle hedef kitlelerini ikna etmeye tasarlanmaktadır. Bu sayede siyasi hedefler meşrulaştırılmaktadır (Cap, 2008).

Kitlesel boyuttaki iletişim türlerinde hedef kitleye bilgi aktarımı sağlanırken aynı zamanda hedef kitlenin aktarılan bilgilere inandırılması da temel amaçlar arasında yer almaktadır. Siyasal söylemde siyasetçi, hedef kitleyi iddiasına inandırmak, geleceğe yönelik vaatleri konusunda düşünsel ve duygusal birlikteliği sağlamak ve iddiasını sağlam temellere dayandırabilmek için argümanlar bulmak veya oluşturmak zorundadır (Lauer, 2004, ss. 3-4). Retorik buluş olarak da ifade edilen bu süreçte hedef kitlenin durumu analiz edilir, metinler oluşturulur, çerçevelenir ve diğer alternatiflerle karşılaştırılır (Lauer, 2004, s. 2). Böylece uygun argümanlar aracılığıyla varsa mevcut sorunlar ortadan kaldırılır ve siyasetçinin iddialarına yönelik olumsuz hava değiştirilir, dönüştürülür (Bitzer, 1968, s. 13).

Siyasal söylem içerisinde önemli yer edinen metaforlar, argüman görevi gören sözcük seçimlerine dayanmakta ve politikacılar tarafından bilinçli bir biçimde seçilerek kitleleri konsolide ve ikna etme amacıyla Antik Yunan'dan itibaren kullanılmaktadır (Musolff, 2017, s. 310). Hitabet ve edebiyatın birleşmesiyle ortaya çıkan metaforlar siyasal söylem kapsamında politikacılar tarafından hedefleri doğrultusunda araçsallaştırılmakta ve sıklıkla kullanılmaktadır (Chilton, 2004, s. 51). Buna karşın, metaforlar sadece hitabet ve edebiyatın bir parçası değil aynı zamanda insan zihninin soyut olanı somut olarak kavramsallaştırması dolayısıyla anlamasının da önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Çünkü metaforlar örtük anlamlar sınıfında yer almakta ve onu kullanan taraf tarafından belirli referanslar ve bağlamlar kapsamında soyut olanın hedef kitlenin zihninde somutlaşabilmesi amacıyla hizmet etmesi işlevini yerine getirmektedir (Forceville, 1996, s. 36). Buna göre politikacılar metaforları daha çok yoldaki engelleri aşmak, planlarından sapmamak, daha iyi bir siyasi geleceğe ulaşmak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla politikacılar özellikle siyasi eylemlerini içeren ve tanımlayan metaforları ağırlıklı olarak tercih etmektedirler (Chilton, 2004). Bu kapsamda metaforlar, insan zihninin soyut olanı somut olarak kavramsallaştırmasının da bir parçası olarak geleneksel ve yaygın inançlar, klişeler, akılda kalıcı görüntüler gibi çok sayıda kaynaktan oluşur (Edelman, 2001).

Buna karşın günümüzde dil bilimleri, psikoloji ve felsefe açısından metaforlara hem sosyal hem de politik olarak olumlu anlamlar yüklenmektedir (Musolff, 2004).

Metaforlar politik aktörler tarafından aynı zamanda içinde yaşadıkları sosyal dünyayı yansıtması açısından da önemli ipuçları vermektedir. Bu nedenle politik aktörler daha çok kavramsal metaforları kullanmaktadır. Kavramsal metaforlar, “bir alandaki akıl yürütme biçimlerinin (...) ve kelimelerin diğerinde (...) kullanılmasına izin veren, kavramlar arası bir yazışmadır” (Lakoff, 2016, s. 57). Dolayısıyla soyut olan ancak toplum zihninde belirli bir yer edinmiş ve dildeki mecazlı ifadeler sayesinde varlığı hissedilen metaforlar kavramsal metaforlardır. Konuşmacının kullanmış olduğu metaforlara anlam yüklemek dinleyicilerin sorumluluğu olarak belirlemekte ve dolayısıyla metaforlar aynı zamanda konuşmacının erişilebilirliğine de etki ederek, onu aşkın konumda konumlandırmaya yaramaktadır (Chilton & Ilyin, 1993).

Metaforlar siyasal söylemde ve dolayısıyla politik alanda bir taşla birçok iletişim kuşunu vurmak olarak da tanımlanmaktadır (Musolff, 2017, s. 309). Özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında dönemin liderleri tarafından metaforlar hem ideoloji hem de kültürel inşa sürecinde geleceğin tasarlanması amacıyla sıklıkla kullanılmıştır (Sontag, 1978, ss. 83-84). Lakoff & Johnson (2003) metaforların politikacılar tarafından geleceğin tasarlanmasında kullanıldığı yönündeki tespitleriyle birlikte metaforların sistematik olarak gereksinim haline geldiği ve özellikle siyasal söylemde çerçeveleme amacı olarak ele alındığı hâkim görüş haline gelmiş; geleceğin tasarlanması için siyasal söylem kapsamında ikna ile ilişkilendirilmesi de yaygınlaşmıştır. Edelman’ın (1964; 1971) da belirttiği gibi siyasal söylem, politikacının metaforları ve sembolleri kitleleri ikna etmek için kullanma yeteneği ile doğrudan ilişkilidir.

Metafor, retorik geleneğinde, kelimelerin anlam yönünden bilinçli olarak saptırılması anlamına gelen tropes figürleri içerisinde yer almaktadır (Lanham, 1991, s. 178). En çok başvurulan tropes figürlerinden birisi olan metafor, aralarında anlam yönünden ilişki bulunan/bulunmayan iki veya daha fazla objenin/kelimenin/kavramın bir araya gelerek dünya hakkındaki düşünceleri dil kullanımıyla şekillendirecek bir takım imalarda bulunması, çağrışımlar uyandırmasıdır (Aristoteles, 2013, s. 169; Meyer, 2009, s. 81; Ricoeur, 1978, s. 80; Wiggin & Miller, 2003, s. 273; Charteris-Black, 2004, s. 2; Finlayson, 2007, s. 559; Nartey, 2020, s. 649; Lakoff & Johnson, 2003). Soyut veya somut kavramları bir araya getirerek bilişsel düzeyde fikir ve düşüncelerin kalıcı olmasını sağlaması, spesifik, kesin olmayarak çoklu yorumlara açık olması ve hedef kitlenin kendisini anlamlandırmasına izin vermesi gibi sebeplerle metaforlar ikna amaçlı konuşmalarda sıklıkla kullanılan bir tekniktir (Gibbs, 1994; Lakoff & Johnson, 1999; Gibbs Jr., 2017, s. 61; Charteris-Black, 2011, s. 38). Metafor kullanımının bir diğer avantajı da -her ne kadar Carter (1997, s. 145) metaforu risk alma olarak tanımlasa da- kesin ve doğrudan söylenen bir iddia olmaması sebebiyle konuşmacıyı söylenen sözün doğuracağı risklerden korumasıdır (Cameron & Low, 1999, s. 86).

Aristo'dan günümüze kadar metafor üzerinde çalışmalar yapılmış ve özellikle yakın dönem içerisinde birçok disiplin içerisinde çeşitli açılardan ele alınmıştır (Demjén & Semino, 2017, s. 2). Geleneksel görüşe göre dar bir alanda dilde bir süs aracı olarak görülürken (Dancygier, 2017, s. 39) özellikle Lakoff ve Johnson (2003, s. 3) tarafından hayatın genelindeki düşünce ve eylemlerde yaygın olarak kullanıldığı ve kavramsal sistemin tanımlanmasında merkezi rol üstlendiği ifade edilerek bilişin, kültürün ve dilin merkezine yerleştirilmiştir. Böylece metafor dilde bir süs aracı olmaktan öteye geçerek yeniden yapılandırma ve gerçekliğin inşasında bir araç haline gelmiştir (Kövecses, 2017, s. 13). İkna gücü yüksek olması sebebiyle siyasal konuşmalarda sıklıkla kullanılan metaforların retorik işlevi hedef kitleyi belirli bir bakış açısına ikna etmek, harekete geçirmek (Charteris-Black, 2004, s. 11) veya siyasetçilerin alternatif bakış açılarını ortadan kaldırarak siyasi meseleleri nasıl gördüğünü veya anladığını çerçevelemektir (Charteris-Black, 2011, s. 32). Bu ikna gerekliliği, seçme veya seçilme gibi bir sürecin getirmiş olduğu alternatif siyasi figürlerin fazlalığından dolayı siyasi liderlerin potansiyel takipçilerini kendisine ve siyasetlerine güvenebileceği konusunda inandırma sorumluluğundan kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle siyasi gerçekliğin inşasında merkezi bir rol oynamaktadır (Charteris-Black, 2011, s. 1; Lakoff & Johnson, 2003, s. 159). Günümüzde siyasetçiler hedef kitlesini bilişsel düzeyde metaforlar ile haritalayarak, kelimelerin normalde kullanılan anlamlarından farklı bir bağlamda oluşturdukları bir alanda, hedef kitlenin yapısıyla uyumlu ve anlayabileceği şekilde (Lakoff, 1993, s. 206) yani kavramsal (içeri-dışarı, yukarı-aşağı, insan vücudu, giysiler, araçlar vs.) düzeyde ikna etmeye çalışmaktadır (Gibbs, 1999, s. 45). Çünkü siyasi liderler, çatışan taleplerin, değerlerin ve hedeflerin anlamlı davranışlara dönüştürülmesinde teşvik edici ve tetikleyici bir güç olarak hedef kitlesini harekete geçirmeye ve motive etmeye çalışmaktadır (Burns, 1978, s. 38). Siyasal söylemde bunu sağlamanın en önemli yolu ise doğru metaforlarla doğru hikayelerin anlatılmasıdır (Charteris-Black, 2011, s. 28).

Bir siyasal söylemde siyasetçinin savunduğu görüşlerin hedef kitle tarafından daha iyi anlaşılması veya desteklenmesi için kullanacağı metaforları seçerken hedef kitlenin kültür, inanç, psikolojik durumu, bağlılık, gelenek veya değerlerini de gözetmesi gerekmektedir. Çünkü iki veya daha fazla kavramın bir araya gelerek oluşturduğu imalar ve çağrışımlar hedef kitle tarafından kendi kültürel ve bilişsel durumuna göre yorumlanarak anlamlandırılmaktadır. Metaforların istenilen etkiyi oluşturabilmesi için siyasetçi ile hedef kitlenin asgari düzeyde bu birlikteliği yakalaması lazımdır (Walton, 2007, ss. 2-7; Finlayson, 2007, s. 552; Wiggin & Miller, 2003, s. 273). Eğer anlaşılmadığı için hedef kitle tarafından benimsenmiyor veya yanlış çıkarımda bulunuluyorsa bu durum metaforun başarısızlığı olarak kabul edilmektedir. Beklenen etki ile ortaya çıkan etki arasında uyumsuzluk oluşmuşsa bu durum kültürel,

bilişsel vs. alt yapının ortak olmadığını göstermekte ve bu ortaklığın sağlanabilmesi için özellikle siyasetçi tarafından bazı dengelerin yeniden kurulması gerekmektedir (Gibbs Jr., 2017, s. 60; Grady, 2017, s. 450).

Siyasetçi, metaforların anlaşılabilirliği ortak bir değerler sistemi içerisinde hedef kitleyi bağlama dahil etmek yani anlattığı hikayelere inandırmak için kültürel kavramlara sıklıkla atıf yapmaktadır. Siyasal söylemde kullanılan metaforların kavramsallaşmasında veya mecazi olarak tanımlanmasında fiziksel çevre, mekanlar, nesnelerin biçimleri, boyutları ya da konumları gibi unsurlarda kültür önemli ölçüde belirleyicidir. Metaforların yapısı hedef kitlenin kültüründeki temel değerler ile uyumlu olmaktadır (Turnbull, 2017, s. 120; Lakoff & Johnson, 2003, ss. 8-23). Metaforda bir araya getirilen kavramların önde veya arkada olması, büyük veya küçük olması, zor veya kolay olması, zamanın değerli ya da değersiz olması, atasözleri, deyimler vs. pek çok unsur geniş bir kültürel arka plana göre anlam kazanmaktadır. Bununla birlikte arasında anlam yönünden hiçbir benzerlik olmayan canlı veya cansız varlıkların, süreçlerin özellikle de insan ile insan olmayan şeylerin birlikte kullanımından ortaya çıkacak metaforların anlamlandırılmasında da kültür önemli bir belirleyicidir. Bu kapsamda “hayatın bir yolculuk olması” (Demjén & Semino, 2017, s. 1), zihnimizin makine olması, trafik canavarı, hayatın aldatması, “enflasyonun kârı tüketmesi” (Lakoff & Johnson, 2003, ss. 33-34) ve “kanlı para” gibi ifadelerin kullanılması kültürel bilgi çağrışımının sonucunda ortaya çıkmaktadır (Charteris-Black, 2011, s. 188).

Siyasiler, metaforların dildeki kavramları bir araya getirerek oluşturduğu imalarla duyguları kışkırtabilme gücünden söylemlerinde sıklıkla faydalanmaktadır. Hedef kitlenin belli bir eyleme yönlendirilmesi için öfke, acıma, korku vs. duygulara göndermeler yapılarak istenilen motivasyon sağlanmaya çalışılmaktadır. Metaforlarda duygulara göndermeler yapılırken hedef kitlenin tecrübeleri, geçmişte yaşanan bazı olaylardaki şahitlikleri etkiyi güçlendirmektedir. (Martin, 2000, s. 155; Finlayson, 2007, s. 558; Charteris-Black, 2004, s. 11). Her ne kadar siyasetçilerin amacı korkuyu ortadan kaldırmak olsa da, pek çok siyasi lider korku ve sosyal tehditlerle hedef kitleyi anlattığı hikayeye inandırmak ve harekete geçirmeye çalışmaktadır. Bize karşı onlar, hayata karşı ölüm, refaha karşı yoksulluk, huzura karşı terör/anarşi gibi pek çok zıtlıklar kullanılarak oluşturulan metaforlar ile güçlü duyguların uyandırılması muhtemeldir (Charteris-Black, 2011, s. 25, s. 42). Ayrıca bir lider rakibi ile ahlaki olarak zıtlıkları vurgulayarak (ben ahlaklıyım, o ise ahlaksız), onun pozisyonunu hedef kitleye yanlış, sorunlu veya ahlaki olarak aşağı sunabilmektedir (Sandikcioglu, 2000, s. 302). Metaforun duygusal yönü kimi zaman siyasetçilerin siyasi meselelerde rasyonel düşündüklerini göstermek için de kullanılabilir. Özellikle ekonomik meselelerde empati yaparak hedef kitlenin duygusal olarak bağlama dahil edilmesi

sağlanabilmektedir. Devletin ekonomi yönetimi ile kimi zaman hane bütçesinin yönetimi metafor olarak kullanılmakta ve böylece hedef kitlede zaten var olan bir bilgi genişletilerek devlet yönetimi konusunda duygu birlikteliği sağlanabilmektedir (Charteris-Black, 2011, s. 35). Ayrıca ülkeyi ilgilendiren bir konuda kimi zaman kamu yararı, kimi zaman ulusal güvenlik sebebiyle meselenin bazı yönlerinin ön plana çıkarılıp diğer yönleri gizlenerek duruma uygun çerçevelenmelerle, özellikle de kötü uygulamalar saklanarak, bazı duygulara göndermeler yapılabilir. Buna göre ABD - Irak savaşında bir günde atılan 3000 bombanın tiranlıkla suçlanan Saddam'a atıldığı ön plana çıkarılarak, kaç masum sivilin öldüğünün gizlenmesi hedef kitlede oluşabilecek acıma ve merhamet duygularının önüne geçerek operasyona desteği artırmayı amaçlamıştır (Grady, 2017, s. 446; Charteris-Black, 2011, s. 37).

İnsanların düşünce ve davranışlarını etkilemenin merkezi bir söylem hedefi olduğu siyaset alanında ideolojilerin gelişimi ve desteklenmesinde metaforların önemli bir rolü bulunmaktadır. İdeolojik olarak belirli ikna çabasını içerdiği için metaforun pragmatik kullanımı siyasal söylemde sıklıkla rastlanılan bir durumdur. Siyasilerin konuşmaları içerisinde hangi metaforu kullandığı, birini diğerine neden tercih ettiği siyasetçinin niyetini ortaya koymaktadır. Çünkü metaforların hangi ideolojiye göre yapılandırıldığı, ne anlam ifade ettiği konuşmayı karakterize etmektedir. Aslında ideolojinin metafora etkisi, siyasetçinin konuşmasında kullanacağı metaforları seçim meselesidir (Charteris-Black, 2004, ss. 8-11; Lakoff & Johnson, 2003, ss. 5-7). İdeoloji, dünya görüşü ya da bir sınıfın görüşü olarak ifade edilebilir. Aynı zamanda ortak görüşe sahip tabakaların çıkarlarının bütünleşebileceği sembolik mekanizma olarak özel bir öneme sahiptir (Williams, 1977, s. 109; Gouldner, 1976, ss. 230-231). Siyasetçiler, sembolik mekanizma içerisinde geleceğe yönelik vaatleri ve bu vaatlerin gerçekleştirilmesi konusunda uygulayacağı siyasi eylemleri haklı çıkarmak için metaforları kullanarak hedef kitleyi örgütlemeye çalışmaktadır (Seliger, 1976, s. 14; Finlayson, 2012, s. 753). Hedef kitle söylemde bulunan siyasetçi ile aynı görüşleri hâlihazırda paylaşıyorsa süreç sorunsuz işleyecektir ancak aksi durumda metaforlar hedef kitlenin manipüle edilmesi için bir araç görevi üstlenecektir (van Dijk, 2006, s. 361). Bu yönüyle ideolojik olarak metaforların pragmatik kullanımı siyasetin ayrılmaz bir parçası kabul edilmektedir. Özellikle siyasetçilerin, metaforların hedef kitle üzerinde uyandıracığı duygusal tepkilerden faydalanma isteği, ideolojinin inşasında pragmatik metafor kullanımının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Charteris-Black, 2004, s. 28).

Bütün bunların yanında metaforlar kendi içerisinde sınıflandırılmaktadır. Buna göre kavramsal metaforlar somut olarak görülemeyen ancak toplum zihninde belirli bir yer edinmiş ve özellikle dildeki mecazlı ifadelerle varlığı hissedilen metaforları oluşturmaktadır. Örneğin toplumda FİKİR ile IŞIK kavramları arasında benzerliğe dayalı bir ilişki kurulmuştur. Bu kapsamda Lakoff ve Johnson (2003, s. 48) FİKİRLER

IŞIK KAYNAĞIDIR şeklinde bu ilişkiyi açıklamaktadırlar. Benzer şekilde Türkçede de PARLAK FİKİR şeklinde FİKİRLER IŞIK KAYNAĞIDIR kavramsal metaforu yer edinmektedir. Kavramsal metaforlar ise yapısal, yönelimsel ve ontolojik olmak üzere üç alt kategoride değerlendirilmektedir. Bu kategorilendirmeye göre yapısal metaforlar TARTIŞMAK BİR SAVAŞTIR örneğinde olduğu gibi bir ana kavram alanını başka bir ana kavram alanında yapılandırmaktadır. Yönelimsel metaforlar ise yer ve yön belirten, YUKARI-AŞAĞI gibi konumları örneğin MUTLULUK YUKARIDADIR şeklinde tarif etmektedir. Ontolojik metaforlar ise belirli bir fiziksel veya somut maddeye sahip olmayan şeylere varlık/madde özelliği kazandırmaktadır. Bu metaforlar aracılığıyla duygular, fikirler, aktiviteler vb. gibi çeşitli amaçlar için soyut konumda bulunan kavramlar insan zihninde somutlaştırılarak kavramsallaştırma hedeflenen amaç doğrultusunda kullanılmaktadır (Lakoff & Johnson, 1980, ss. 460-462).

Yöntem

Çalışmanın verileri, Covid-19 pandemisinin Türkiye’de görülmeye başladığı Mart 2020’den sonlanmaya başladığı Mart 2022 tarihine kadar olan süreçte Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın her mecra ve ortamda yapmış olduğu 127 konuşmadan oluşmaktadır. Çünkü bir siyasetçinin söylemlerindeki metaforlar belirlenmek istenildiğinde onun belli bir konudaki uzun süreli kullandığı kelimelerin külliyyatının belirlenmesi gerekmektedir (Finlayson, 2007, s. 554). Bu sebeple Erdoğan’ın iki yıllık bütün açıklamaları incelemeye dâhil edilmiştir.

Erdoğan’ın siyasal söylemlerinde kullanmış olduğu metaforların belirlenebilmesi için her bir konuşması okunmuş ve dinlenmiştir. Bu incelemenin ardından Erdoğan’ın söylemlerinin yoğunlaştığı konu başlıkları ve bu başlıklarda kullanmış olduğu metaforlar tespit edilerek gruplandırılmış, böylece metafor olarak kullanılan kelimelerin bağlamı ve ifade ettiği anlam daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Erdoğan’ın kullandığı kelimelerin metafor özelliğine sahip olup olmadığı tespit edilirken Türkçe dilbilgisi, kültürel bağlam ve mevcut literatürdeki metafor tanımlarından faydalanılmıştır. Bu konuda destek olarak metafor alanında uzman bilim insanlarının görüşleri alınarak seçilen kelimelerin metafor özelliği taşıyıp taşımadığı doğrulanmıştır. Bu doğrulama sırasında bazı kelimelerin tek başına bazılarının da bir kaçının birlikte ele alınması gerektiği uzman görüşü olarak tavsiye edilmiştir. Bu görüşler çerçevesinde metaforlar son halini almıştır.

Çalışmada eleştirel metafor analizi yöntemi kullanılmıştır. Eleştirel metafor analizi bir konu hakkında yapılan konuşmalarda kullanılan metafor örneklerinin toplanması, ilgili metaforların kavramsal olarak hangi amaçlar doğrultusunda kullanıldığının analiz edilmesi için kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra belirlenen metaforlar genelleme

yapılarak, sonuçları, inançların inşa sürecini ve düşünce kalıplarını belirlemek için de kullanılmaktadır (Cameron & Low, 1999, s. 88 akt. Charteris-Black, 2004, s. 34). Bu kapsamda eleştirel metafor analizi metaforu tanımlama, yorumlama ve açıklama aşamalarından oluşmaktadır. Bu yönüyle bilişsel semantik ve pragmatik yaklaşımların yanı sıra dilbilim ve eleştirel söylem çözümlemesinin de önemli bir birleşimini oluşturmaktadır. Eleştirel metafor analizi söz konusu birleşim temelinde ele alındığında konuşmacının mecazi temsilleri kullanması altında yatan temsiller ve niyetlerine vurgu yapmaktadır.

Eleştirel metafor analizinin birinci aşamasında bir ifadenin metafor olup olmadığının tespit edilmesi yer almaktadır. Buna göre gündelik yaşamda metafor olarak algılanmayan bir ifade kullanım alanına göre metafor rolü üstlenebilir. İkinci aşamada ise tespit edilen metaforun yorumlanması yer almaktadır. Bu aşamada kullanılan metaforun kültürel, dini, siyasi vb. bağlamlara göre yorumlanması bulunmaktadır. Bu noktada kullanılan metaforun sosyal olarak önem oluşturan arka planı açığa çıkarılmaya çalışılmaktadır. Çünkü bilişsel olarak metafor olarak belirlenen bir ifadenin kullanıldığı toplumda anlamsal karşılığının bulunması gerekmektedir. Üçüncü ve son aşamayı ise tespit edilen metaforların üretiminde yer alan sosyal failleri ve ikna etmedeki sosyal rollerini tanımlamak oluşturmaktadır (Charteris-Black, 2004, ss. 34-43). Bunun yanı sıra eleştirel metafor analizinde tespit edilen metaforlar literatürde kabul gördüğü şekliyle büyük harflerle ve yazı tipi boyutu küçültülerek yazılmaktadır.

Bulgular

Çalışmada Erdoğan'ın Covid-19 pandemisinin çeşitli alanlarda oluşturduğu olumsuzluklardan etkilenen toplumu sakinleştirmek, hükümetin etkili şekilde önlemler aldığına ve bu olumsuzlukların ortadan kaldırılacağına inandırmak için siyasi söylemlerinde hangi metaforları kullandığının tespit edilmesine odaklanılmaktadır. Burada kullanılan metaforların nicel yönünden daha çok nitel yönüne odaklanılmakta ve Erdoğan'ın siyasi söylemlerinde ele aldığı konuları desteklemede nasıl katkı sağladığı eleştirel metafor analizi yöntemiyle incelenmektedir.

Erdoğan'ın pandemi süresince yaptığı konuşmalarda beş konu başlığında yoğun olarak metafor kullandığı tespit edilmiştir. Bu konu başlıkları Covid-19, toplum sağlığı, ekonomi, iç politika ve dış politika olarak gruplandırılmıştır. Böyle bir gruplandırma ile metaforların yorumlanma ve açıklanma aşamalarını daha anlaşılır kılmak ve metaforların bağlamı temellendirilmek istenmiştir. Söylemlerde bu beş konu kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz olmak üzere iki şekilde ele alınmakta, kullanılan metaforlar da buna göre farklılık göstermektedir.

Tablo 1.*Erdoğan'ın Kullandığı Metafor Türleri ve Kelime Grupları*

Kültür medeniyet	Dost, İhtiyaç karşılama, Yardım eli, El ele vermek, Dayanışma, Paylaşma, Yanında olmak, Bir olmak, Beraber olmak, Musibet, İlet, Bela, Lokomotif, Destan yazmak, Kardeşlik, Temel, Çukur, Şeamet/felaket tellallığı, Kavrulmak, Dert kapısı, Birliktelik, İstemezük, Meş'um, Şerbetli, Yıldızı parlamak, Hortlamak, El uzatmak, Sağlam zemin, Dimdik, Sınav, Makyajı akmış, Yol haritası, Pergelin ucu, Turnusol kâğıdı, Gönül birliği, Tohum, Aynı gemi, Can suyu, Sabun köpüğü, İnsanlık ailesi, Alın teri, 3 maymun, Egemenlik mührü, Teneke gürültüsü, Güllük gülistanlık, Milliyetçilik,
Savaş	Mücadele etmek, Hedef koymak, Koruma kalkanı, Üstesinden gelmek, Tehdit, Ortak düşman, Gögüs germek, Defetmek, Seferberlik, Düşman, İstiklal Savaşı, İstiklal, Badire, Boğulup gitmek, Tetikçi, Güç, Sığınmak, Sabote etmek, Beka mücadelesi, Tarihe gömmek, Can derdi, Tuzak, Topa tutmak, Kırmak, Maske savaşları, Kökünü kazımak, Tek yumruk, Sağlık ordusu, Canı pahasına, Boğuşmak, Canla başla çalışmak, Kritik eşik, Salgınla savaş, Zincirleri kırmak, Yıkım, Silah, Direnç, Kaos, Ön/her cephe, Zafer, Cendere, Esir almak, Silahşörlük, Mevzi kazanmak
Ekonomi	Çarkların dönmesi, Fatura, Ortak mal, Atılım, Fırsat penceresi, Olumlu tablo, Kriz, Mâl olma, Bedel, Fırsat, Pozitif yön, Birikim, Bedel ödeme, Tam kapasite, Faiz, Kaynak aktarmak, Daralma, Meyveleri toplamak, Maliyet, Destek paketi, Tahvil
Din	Kalp temizliği, Takdir, Habil, Kabil, Hayr, Şer, Hak katı, Hayır yarışı, Kutlu, Kader ortaklığı, Mahşeri vicdan, Hamd etmek, Tevekkül, Hak şarabı, Allah razı olsun, Vebal, Kader, Demokrasi havarileri, Şehitlik, Ebedi âlem, Kurban verme, Bereket, İman etmek
Ahlak etik	Muhteris, Fedakârlık, Gözden çıkarmak, El üstünde tutmak, Hasbi, Hesabi, Sinsi, Fitne, Kin kusmak, Hastalıklı zihniyet, Karanlık zihniyet, Kirli zihniyet, Faşist zihniyet, Karartma, Yok saymak, Hezeyan, Sorun, Alın akı, İftira kampanyası, Vicdanları kanatan, Zehirli dil, Yabancılaşma, Vicdan yükü, Erdem, Yardıma koşmak, Çöreklenmek, Vesayet, Gizli ajanda, Zehirleme, Bühtan etmek, Zırva, İhmal etmek/etmemek, Hırs, Kulp takmak, Irkçılık virüsü
Liyakat	Elimizden gelen, Hayata geçirmek, Takoz olmak, Sahip çıkmak, Güçlü liderlik, Dört bir yanı donatmak, Kifayetsiz, Çuvallamak, Altından kalkmak, Başarı hikâyesi, Kararlı adım, Vizyonsuz/luk, Takdire şayan, Dengeli politika, Taviz vermek/vermemek, Hizmet etmek, Halının altına süpürmek, Çıgır açmak, Hizmet siyaseti, Sahipsiz bırakmamak
Zaman	Vakit, Yarınlar, Ebed, Güzel günler, Aydınlik yarınlar, Müreffeh günler, Sancılı dönem, İstikbal, Yeni dönem, Kısır döngü, Asırlık, Dün, Bugün, Gece gündüz, İklim
Değer	Uçak dolusu, Gemi dolusu, Ümit, Acı, Mihnet, Fırsat, 83 milyon, Azim, Büyük, Güçlü, Birinci sınıf, Hak edilen, Yeni normal, Ümit kapısı, Üç kıta, Hayati önem, Zirve, Endişe verici, Dünya 5'ten büyük, Acı gerçek, Vahim sonuç, Tarihi, Somut zemin, Muasır medeniyet seviyesi, Farklı, Kadim medeniyet, Derin acı, Rekor, Yeni/eski Türkiye, Bilgi kirliliği
Sağlık	Virüs, Bağışıklık kazanmak, Göbeğin kesilmesi, Ciğer, Bel kemiği, Hastalık, Sancı, Kalp, Derman
Hareket	Türbülans, Yolculuk, Duruş, Yol almak, Çökmek, Diriliş, Yürüyüş, Bakmak, Sıkı tutmak, Şahlanmak, İleri yürümek, Yerinde duramayan, Ayakta durmak, Artçı sarsıntı, Hedeflere ulaşma, Terk etmek, Durma noktası, Adım atmak, Sıçrama, Ayakta tutmak, Tırmanış, Toparla(n)ma, Kuşatma/kapsama, Üzerine gitmek, Hız kesmek/memek, Yeniden yapılanma, Yere sağlam basmak, Dokunmak, Ayağa kalkmak, Büyüme, Kapıları zorlamak, Seyirci kalmak, Hız vermek, Sıkılaştırma, Gözü kapamak, Kontak kapatmak, Taşidik, Kök salmak

Tablo 1.'de belirtilen on metafor türünün ve bu metaforları oluşturan kelimeler ile kelime gruplarının Erdoğan tarafından söylemlerinde tercih edildiği analiz sonucunda tespit edilmiştir. On metafor türü, kelimelerin çağrıştırdığı anlamlara göre kategorize edilmiştir. Örneğin savaş türü metaforlarda savaş terminolojisiyle ilgili kelimeler yer alırken, liyakat türünde bir işi yapma, başarma, işe layık olma ya da bunların tam tersi anlamlara gelen kelimeler yer almaktadır. Böylece metafor olarak kullanıldığı tespit edilen kelimeler çağrıştırdıkları anlamlara göre on türde kategorize edilerek Tablo 1'de belirtilmiştir ve eleştirel metafor analizinin birinci aşaması tamamlanmıştır. Daha sonra eleştirel metafor analizinin ikinci ve üçüncü aşaması için Erdoğan'ın söylemlerde yoğunlaştığı beş konu başlığında Tablo 1'de belirtilen metaforları ne şekilde ve hangi amaçla kullandığı incelenmiştir.

Covid-19

Erdoğan söylemlerinde Covid-19'dan bahsederken daha çok olumsuz yönünü öne çıkararak Türkiye ile birlikte bütün dünyayı etkileyen bir salgın olarak ifade etmekte, gelişmiş devletlerin bile bu salgın karşısında her alanda çok zorlandığını vurgulamaktadır. Bu ifadelerini desteklemek için FATURA, KRİZ, BEDEL, MÂL OLMA, DARALMA, MALİYET vb. gibi ekonomi türünde kavramsal ve ontolojik metaforları sıklıkla kullanmaktadır. Bu ifadelerle Covid-19'un Türkiye ile birlikte bütün devletlere büyük zarar verdiği, başta ekonomi olmak üzere sosyal alanda tahribat oluşturduğu konusunda toplumda bir inanç inşa edilmeye çalışmaktadır. Özellikle ekonomik kavramlar ile bunu yapmasının arkasında pandemi ile pandeminin getirmiş olduğu ekonomik sıkıntıları ilişkilendirmek ve toplumun bu şekilde algılamasını sağlama isteği yatmaktadır. Bunun yanında KAVRULMAK, TARİHİ SINAV, ASIR, ZİRVE, TIRMANIŞ, SANCILI DÖNEM, SİNSİ, DÜŞMAN, CAN DİRDİ, DERİN ACI vb. gibi kavramsal ve yapısal metaforların da yine Erdoğan tarafından Covid-19'un ortaya çıkardığı tahribatı vurgulamak için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Erdoğan konuşmalarında Covid-19'un ortaya çıkardığı tahribatı vurguladıktan sonra toplumu pandemi ile mücadele etmeye ikna etmeye çalışmaktadır. Bunun için daha çok savaş türündeki metaforları tercih etmektedir. MÜCADELE, DİRENÇ, BOĞUŞMAK, GÖĞÜS GERMEK, SEFERBERLİK, ÜSTESİNDEN GELMEK vb. gibi savaş türündeki kavramsal metaforlar aracılığıyla toplumu pandemiyle mücadele konusunda teşvik etmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda Covid-19 pandemisiyle oluşan olumsuzlukların mücadele ile aşılması gerektiği konusunda toplumu ikna etmeye çalışmaktadır. Erdoğan toplumu mücadele konusunda ikna etmeye çalışırken umut vaderek bu mücadelede duygusal olarak koşullandırma da yapmaktadır. YENİ DÖNEM, POZİTİF YÖN, BAŞARI HİKÂYESİ, FIRSAT PENCERESİ, OLUMLU TABLO,

DİMDİK, ŞERBETLİ, GÜZEL GÜNLER, DESTEK PAKETİ, SAĞLIK ORDUSU vb. gibi çeşitli kavramsal ve yönelimsel metafor türleriyle topluma umut vadetmektedir. Covid-19'un getirmiş olduğu sıkıntılı sürecin bir süre sonra yerini düzelmeye bırakacağına ve özellikle Türkiye için olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağına toplumu inandırmaya çalışmaktadır. Böylece toplumun mevcut sıkıntılar karşısında mücadele azmini güçlendirmeye çalıştığı ve kendi amaçları doğrultusunda duygu birlikteliği oluşturmayı amaçladığı ifade edilebilir.

Toplum Sağlığı

Erdoğan'ın söylemlerinde üzerinde durduğu bir diğer konu ise toplum sağlığıdır. Bu konuda Erdoğan'ın en çok vurguladığı şey pandemi sonucunda alınan tedbirlerin tamamının toplumun sağlığını korumak amacıyla ve insanların faydasına olacağı için hayata geçirilmiştir. Bu iddiayı desteklemek için KARARLILIK, MUSİBET, KÖKÜNÜ KAZIMAK, CENDERE, ESİR ALMAK, MÜCADELE, HAYATA GEÇİRMEK, SIKILAŞTIRMAK, SEYİRCİ KALMAMAK, YENİ NORMAL vb. gibi çeşitli kavramsal ve yapısal metaforlardan faydalanmaktadır. Bu metaforlar aracılığıyla toplumun alınan tedbirlerin gerekliliğine inandırılması amaçlanmaktadır. Çünkü pandemi süresince sosyal ve kültürel alanlarda kısıtlamalara gidilmiş ve bu kısıtlamaların yine başta ekonomi olmak üzere sosyal ve kültürel alanda olumsuz sonuçları olmuştur. Bu olumsuz sonuçlardan etkilenen toplumun mutsuzluğunu gidermek, sıkıntısını azaltmak ve alınan tedbirlere karşı tepki göstermesinin önüne geçebilmek için metaforlar aracılığıyla bir rıza üretim süreci işletilmiştir. Bu süreçte, pandeminin üstesinden gelmek, kökünü kazımak için tedbirlere uyulması gerektiği sonucu genel geçer bir kural olarak vurgulanmaktadır. Aynı zamanda iktidarın icraatı da bu şekilde meşrulaştırılmaya ve haklı bir zemine oturtulmaya çalışılmaktadır. Çünkü bazı kısıtlamalar toplumun farklı sınıfları tarafından sıklıkla eleştirilmiş ve farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bu meşrulaştırma ile söz konusu eleştirilerin de önüne geçilerek toplumda ortak bir düşmana karşı iktidarla ortak bir amaç birlikteliği oluşturulmaya çalışılmıştır.

Erdoğan'ın tedbirlere uyma konusunda toplumu ikna etme çabasında kullandığı en önemli metafor türü olarak dini ve ahlaki metaforlar ön plana çıkmaktadır. Özellikle maske kullanımı, sosyal mesafe, toplu alanlarda bulunma konusunda insanların tedbirlere uyması için bu iki metafor türünü sıklıkla tekrarlamaktadır. Kurallara ve tedbirlere uyulmadığı takdirde hastalığı başkalarına bulaştırmanın getireceği sorumluluk duygusunu, vicdani yükü ve hak gaspını öne çıkararak başta kendi seçmenleri olmak üzere toplumun tamamını duygusal yönden ikna etmeye çalışmaktadır. Toplumun bazı kesimlerinin sahip olduğu pandeminin gerçek olmadığı, hastalığın kendilerine bir

şey yapmayacağı ya da iş olacağına varır düşüncesinin önüne geçmek için de yine dini metaforlar olarak ortaya çıkan TAKDİR ve TEDBİR-TEVEKKÜL kavramsal metaforlarına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, İslami anlayışta takdir Allah'ın iradesini temsil etmekte ve muhafazakâr insanlar için Allah'ın her şeyi olduğu gibi kimlerin hasta olacağını da belirlediği inancı yaygındır. Erdoğan toplum sağlığı ile ilgili konuşmalarında bu inancı her zaman onaylamakla birlikte bir diğer kavram olan TEDBİR-TEVEKKÜL kavramsal metaforuyla da söz konusu anlayışın yanlış yorumlanmasının ve önlemlere uyulmamasına sebep olmasının önüne geçmeyi hedeflemektedir. Tedbirsiz şekilde tevekkülün İslam dininde olmadığı vurgusu sıklıkla konuşmalarında vurgulayarak bütün bir toplumu etkileyen durumlarda bireysel olunamayacağı ve alınan tedbirlere toplumsal olarak uyulması gerektiğini ifade etmektedir.

Toplumun kurallara uyması gerekliliği Erdoğan'ın konuşmalarında ifade edilirken duygusal yönden toplumu teşvik etmek amacıyla sağlık çalışanlarının çabaları da sıklıkla vurgulanmıştır. Başta doktorlar olmak üzere bütün sağlık çalışanlarının pandemi süresince gösterdikleri çabalar, toplumun kurallara uymasını teşvik etmek amacıyla daha çok savaş metaforlarıyla desteklenmektedir. CANI PAHASINA, ÖN CEPHE, SAĞLIK ORDUSU, MÜCADELE, GÖĞÜS GERMEK, SALGINLA SAVAŞMAK vb. gibi kavramsal ve ontolojik metaforlar ile sağlık çalışanlarının insanüstü bir gayret gösterdiği topluma aktarılmaya çalışılmaktadır. Böylece sağlık çalışanlarının çabalarının boşa gitmemesi için toplumun duygusal olarak ikna edilmeye ve kurallara uymaya teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Sağlık çalışanlarının çalışma şartlarının metaforlar aracılığı ile yüceltilmesi aynı zamanda Erdoğan tarafından kısıtlamaların ve tedbirlerin meşrulaştırılmasında bir araç olarak da kullanılmakta ve bu uygulamaların haklılığı vurgulanmaktadır.

Erdoğan'ın toplum sağlığı konusunda değindiği bir diğer konu ise gerekliliği, üretim çalışmaları ve dünya çapında dağılımı olmak üzere üç başlıkta ele aldığı aşıdır. Her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de aşı karşıtlığına karşı Erdoğan konuşmalarında savaş ve değer türünde metaforları kullanarak pandemiye karşı en BÜYÜK SİLAHIN aşısı olduğunu ve aşıyla ilgili sosyal medyada dolaşan bilgi kirliliğine önem verilmemesini vurgulamaktadır. Aşı çalışmalarında ise kendi icraatını ön plana çıkarmak, süreci iyi yönettiğini ifade etmek ve gerekli çalışmaların yapıldığını vurgulamak için KAPILARI ZORLAMAK, HIZ VERMEK, HAYATA GEÇİRMEK, ÜSTESİNDEN GELMEK, TAM KAPASİTE vb. gibi kavramsal metaforları kullanmaktadır. Dünya çapında aşılardan adil şekilde dağılması gerektiği konusunda HIRS, KURBAN VERMEK, AŞI MİLLİYETÇİLİĞİ vb. gibi kavramsal metaforları kullanarak aşı üreten devletlerin sadece kendilerini düşünme veya para kazanma hırsına kapılma gibi yanlış düşünceleri gerektiğini ifade etmektedir. Bu söylem ile Erdoğan toplumda kendisinin adil ve insanları düşünen bir kişi olduğu imajını oturtmaya çalışmaktadır.

Ekonomi

Covid-19 pandemisinin ülkeler üzerinde yaptığı tahribatların en önemlisi ekonomi alanında olmuştur. Ekonomik alandaki tahribat diğer ülkeler gibi Türkiye'yi de etkilemiş ve toplum bu sıkıntıları derinden hissetmiştir. Erdoğan yaptığı konuşmalarda oluşan ekonomik tahribata karşı toplumu dirençli hale getirmek, iktidarı hedef olmaktan kurtarmak ve kendisi hakkında oluşabilecek kötü imajdan kurtulabilmek için metaforların gücünden sıklıkla yararlanmaya çalışmıştır. Konuşmalarında öncelikli olarak ekonominin kötü gidişinin sebebinin pandeminin doğal sonucu olduğu vurgusunu yapmış ve bundan bütün ülkelerin etkilendiğini ifade etmiştir. Hatta Türkiye'nin diğer ülkelerden daha az etkilendiği ifadelerinde sıklıkla belirtilmiştir. Bu bağlamda DURMA NOKTASI, KONTAK KAPATMA, DARALMA, TÜRBÜLANS, ÇARKLARIN DÖNMESİ vb. gibi hareket ve ekonomi konularında kavramsal ve yapısal metafor türleri ile dünya ekonomisinde yaşanan olumsuz durum çerçevelenmeye çalışılmaktadır. Böylece ekonomideki kötüleşme ile pandemi özdeşleştirilmeye ve bu sayede toplumun dikkati iktidar üzerinden kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Bu olumsuzluğun arkasında Türkiye'nin pandemi şartlarına rağmen diğer ülkelere göre olumlu durumda olduğu vurgusu yapılmakta ve bunun arkasında iktidarın dolayısıyla da kendisinin olduğunu ifade etmektedir. DENGELİ POLİTİKA, YOL HARİTASI, BAĞIŞIKLIK, HEDEF KOYMA, DİRENÇ, TOPARLANMA, ATILIM, ADIM ATMAK, SEFERBERLİK, İŞİ SIKI TUTMAK, HEDEF YÜRÜMEK, BAŞARI HİKÂYESİ vb. gibi başta liyakat türünde olmak üzere çeşitli kavramsal, yapısal ve yönelimsel metaforlar aracılığıyla sıkıntılı bir sürecin başarılı şekilde yönetildiği, ekonomik anlamda ülkenin ve toplumun en az hasarı alması için gerekli adımların atıldığı vurgulanmaktadır. Liyakat türündeki kavramsal metaforların bu konuda sıklıkla kullanılması, kendisinin ve iktidarın bu problemi çözecek yetkinlikte olduğunu vurgulamak ve toplumun başka arayışlar içerisine girmesinin önüne geçmek için tercih edildiği söylenebilir. Özellikle KAYNAK AKTARMAK, DESTEK PAKETİ, KORUMA KALKANI vb. gibi ekonomi ve savaş türündeki kavramsal ve ontolojik metaforlar aracılığıyla iktidarın toplumu ekonomik açıdan desteklediği ve savaş verdiği konusunda toplumun inandırılmak istenmesi, liyakat vurgusunu güçlendirme amacıyla yapılan tercihler olarak ifade edilebilir. Ayrıca bu kavramsal metaforlar aracılığıyla toplumda oluşan olumsuz hava dağıtılarak ekonomik anlamda bir rahatlamanın alınan önlemler, verilen destekler ve devletin koruması sayesinde yakın zamanda gerçekleşeceği ifade edilerek geleceğe dair umut vadedilmektedir.

Bunlara ilave olarak Erdoğan, ekonomi alanında verilen destekleri DAYANIŞMA, PAYLAŞMA, YANINDA OLMA, ACI-ÜMİT vb. gibi kültürel açıdan kavramsal metafor türleriyle destekleyerek kendisinin ve iktidarının geleneklere bağlı ve bu toprakların

bir parçası olduğunun vurgusunu yapmaktadır. Böylece çoğunluğu muhafazakâr anlayışa sahip olan seçmenlerine bu konuda bir gönderme yaparak onlarda oluşabilecek olumsuz bir düşüncenin önüne geçmeye çalışmaktadır. Yine benzer şekilde dini bir kavramsal metafor olarak HAYIR YARIŞI ifadesiyle toplumu da devletin yapmış olduğu yardımlara destek vermeye davet etmektedir. Bu kavramsal metafor aracılığıyla hem kendi ideolojik kimliğini ön plana çıkarmakta hem de toplumdaki benzer ideolojiye sahip insanları duygusal olarak yardımlaşma konusunda ikna etmeye çalışarak bir amaç etrafında konsolide etmeye çalışmaktadır. Böylece konuşmasında aynı anda birden fazla amacı gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

İç Politika

Erdoğan'ın Covid-19 pandemisi dönemindeki konuşmalarında yoğunluk iç politika konularından oluşmaktadır. Politikacıların seçmenlere olan ihtiyacı sebebiyle Erdoğan konuşmalarında kitlesini konsolide edebilmek için özel çaba göstermiştir. İç politika konularında yapmış olduğu konuşmalarda kullanılan metaforların çeşitliliği ise diğer başlıklara göre daha fazladır. Bu kapsamda Erdoğan'ın iç politika konusunda yaptığı konuşmaları kendisinin, partisinin ve iktidarının hizmetleri, başarıları; sorunları çözüme kabiliyeti ve sorunlarla mücadele edebilme azmi; geleceğe dair topluma umut verme; toplumsal olarak zor zamanlarda birlik ve beraberlik anlayışı ve muhalefet partileriyle mücadele şeklinde alt başlıklarda sınıflandırmak mümkündür.

Erdoğan kendisinin, partisinin ve iktidarının Covid-19 pandemi sürecinde bile hizmet etmeye devam ettiğini ifade ederken, GÜÇLÜ LİDERLİK, KARARLI ADIM, ELİMİZDEN GELEN, ADIM ATMAK, LOKOMOTİF, HIZ KESMEMEK, HİZMET SİYASETİ, DÖRT BİR YANI DONATMAK vb. gibi kavramsal, yapısal ve ontolojik metaforları kullandığı görülmektedir. Burada vurgulanması gereken nokta Erdoğan'ın hizmetlerini, başarıları anlatırken olumlu çağrışım uyandıran kelimeleri kullanması, bir zorluğu veya üstesinden gelinen başarısızlığı anlatırken KİFAYETSİZ, KISIR DÖNGÜ, KIRMAK, MUSİBET, DÜŞMAN, KARAMSARLIK vb. gibi olumsuz çağrışımları olan kavramsal metaforları tercih etmiş olmasıdır. Böylece bir taraftan bilişsel düzeyde toplumda olumlu çağrışımlar ile hizmetler ilişkilendirilirken diğer taraftan zorluklar olumsuz çağrışımlarla ilişkilendirilmiş ve bu zorluklara rağmen hizmetin devam ettiği vurgulanmıştır. Ayrıca iktidarın hizmet etme konusunda zorlukların üstesinden gelme kabiliyetine sahip olduğu ve aslında liyakat konusunda herhangi bir problem yaşanmadığı da ayrıca ifade edilmektedir.

Sorunları çözüme ve sorunlarla mücadele edebilme azmini vurgulamak için Erdoğan liyakat ve savaş türünde metaforların ağırlıklı olduğu bütün metaforları

kullanmaktadır. GÖĞÜS GERMEK, HALININ ALTINA SÜPÜRMEK, MÜCADELE ETMEK, ÜSTESİNDEN GELMEK, HER CEPHE, ÜZERİNE GİTMEK, ADIM ATMAK, SALGINLA SAVAŞ, BOĞUŞMAK, DİRENÇ, ALTINDAN KALKMAK, ALIN AKI, DERMAN OLMAK vb. gibi çeşitli kavramsal ve yapısal metaforlar aracılığıyla kendisinin ve iktidarının sorunları çözme çabası içerisinde olduğu vurgulanmaktadır. Bu hususta özellikle savaş ve liyakat türü kavramsal metaforlara ağırlık verilmesinde, sorunlarla gerçekten mücadele edildiğine dair toplumun inancını artırmak amaçlanmaktadır. Çünkü savaş söylemleri genellikle bir düşmanla yapılan aksiyonları içermektedir. Erdoğan'ın bu tercihi Covid-19'u bir düşman olarak topluma tanıtmakta ve savaş metaforlarıyla birlikte bu düşmana karşı mücadele yürütüldüğü ve bu mücadelenin başarıyla yürütüldüğü vurgulanmaktadır. Ayrıca politikacıların toplumu konsolide etmesi için en önemli unsurlardan bir tanesi de düşman göstermedir. Bu kavramsal metaforlar aracılığıyla doğal olarak düşman ilan edilen Covid-19 virüsüne karşı halkın kenetlenmesi ve mücadeleye destek vermesi amaçlanmaktadır.

Erdoğan iç politika konuşmalarında hizmet, sorun çözme ve düşmanı yenme konusunda toplumu ikna etmeye çalışırken diğer yandan geleceğe dair umut vermeyi de ihmal etmemektedir. Geleceğe dair umut verme politikacıların toplumu kendi amaçları doğrultusunda harekete geçirebilmek için önemli bir retorik tekniği olarak çoğu zaman kullanılmaktadır. Erdoğan'ın da bu amaç doğrultusunda ve aynı zamanda Covid-19'dan dolayı umutsuzluğa kapılan topluma umut verebilmek amacıyla bu yönde metaforlar kullandığı görülmektedir. AYDINLIK YARINLAR, ŞAHLANMA, YILDIZI PARLAMAK, GELECEĞE UMUTLA BAKMAK, GÜZEL GÜNLER, BAŞARI HİKÂYESİ vb. gibi insanlara umut veren kavramsal ve yönelimsel metaforlara konuşmalarında yer vermektedir. Böylece liyakat sahibi, hizmet eden ve zorluklarla mücadele eden bir iktidar ile gelecekte güzel başarılar elde edileceği fikri toplumda pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

Toplumsal olarak birlik ve beraberliğin gelecekte elde edilecek başarılar için gerekli olduğu fikri de Erdoğan tarafından iç politika konuşmalarında ele alınmaktadır. BİR OLMAK, BERABER OLMAK, FEDAKÂRLIK, BEREKET, İNSANLIK AİLESİ, DOKUNMAK, YARDIM ELİ, DOST, EL ELE VERMEK, PAYLAŞMAK, YANINDA OLMAK, 83 MİLYON, KADER ORTAKLIĞI vb. gibi daha çok kültürel açıdan kavramsal ve ontolojik metaforlar ile toplumun kültürel altyapısı içerisinde bulunan anlayışı harekete geçirmeye çalışılmaktadır. Bu türden kültürel metaforlar aracılığıyla birlik ve beraberlik duygusunu vurgulayan Erdoğan aynı zamanda bu birlikteliğin kendisi ile kurulması konusunda da dolaylı bir istekte bulunmaktadır. Çünkü daha önce belirtildiği üzere Covid-19 zorlu bir DÜŞMAN ontolojik metaforu aracılığıyla sürekli vurgulanmakta ve iktidar bu DÜŞMAN ile başarılı şekilde mücadele etmektedir. Ancak toplumun genelinde sağlanacak bir birliktelik ile vaat edilen güzel günlere

daha kolay ulaşılacak ve iktidar bunu daha kolay başarabilecektir. Bu amaçla çok sayıda konuşmada HEDEFLE ULAŞMA ve BİRLİK BEREBERLİK kavramsal metaforları birlikte kullanılmaktadır.

Erdoğan'ın iç politika ile ilgili yaptığı konuşmalarda değindiği beşinci konu muhalefettir. Muhalefet ile ilgili kullanılan metaforların çoğunluğu olumsuz çağrışıma sahip kelimelerden oluşmaktadır. Özellikle ahlak ve liyakat türündeki metaforlardan oluşan bu olumsuz çağrışımlı kelimelerde muhalefetin özellikle iş yapamadığı ve ahlaki olarak kötü olduğu fikri vurgulanmak istenmektedir. Bu kapsamda FİTNE, SİNSİ, YABANCILAŞMA, KİRLİ ZİHNİYET, FAŞİST ZİHNİYET, HEZEYAN, ŞEAMET TELLALLIĞI, VİRÜS, TAKOZ OLMAK, SABOTE ETMEK, TOPA TUTMAK, İSTEMEZÜK, VİZYONSUZ, ZEHİRLEME, MUHTERİS, KİFAYETSİZ, TENEKE GÜRÜLTÜSÜ vb. olumsuz kavramsal ve ontolojik metaforlar muhalefet partileriyle özdeşleştirilerek topluma kötü ve beceriksiz olarak yansıtılmaktadır. Böylece başarılı ve çalışkan iktidar ile başarısız çalışmayan bir muhalefet ayrımı yapılmaktadır. Ayrıca bu metaforlar aracılığıyla Türkiye'nin başarısı önündeki bir engel olarak sunulan muhalefet, topluma bir düşman olarak gösterilmektedir. Siyasal konuşmalarda konuşmacının toplumu kendi etrafında konsolide edebilmek için uyguladığı stratejilerden bir tanesi olan düşman gösterme ile biz ve onlar ayrımı yapılarak iktidar kendisini biz olarak meşrulaştırmakta, muhalefet ise onlar olarak düşmanlaştırılmaktadır.

Dış Politika

Erdoğan'ın konuşmalarında üzerinde durduğu son konu dış politikadır. Erdoğan'ın dış politika ile ilgili yaptığı konuşmaların aslında iç kamuoyuna yönelik yapıldığını söylemek daha doğru bir ifade olacaktır. Çünkü dış politika konusunda ele alınan konular daha çok Türkiye'nin gelişmiş ülkeler ile kıyaslanması, onlardan üstün tarafların öne çıkarılması ve bir nevi medeniyetler kıyaslamasını içermektedir. Bu konulara değinerek iktidarının gelişmiş ülkelere göre Covid-19 sürecini daha iyi yönettiği konusunda toplumu inandırmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla ilk olarak gelişmiş ülkelerin hastane kapasitelerini, sağlık sistemini ve anlayışını eleştirmekte, kendi toplumlarına yeterli hizmeti sağlamadıklarını vurgulamaktadır. Bu kapsamda GÖZDEN ÇIKARMAK, MAKYAJI AKMAK, TURNUSOL KÂĞIDI, TERK ETMEK, ACI GERÇEK, SANCI, VAHİM SONUÇ, 3 MAYMUN, KÖK SALMAK, HASTALIKLI ZİHNİYET, İRKÇILIK VİRÜSÜ, MASKE SAVAŞLARI, DEMOKRASİ HAVARİLERİ vb. gibi kavramsal, yapısal ve ontolojik metaforları kullanarak gelişmiş ülkelerin hasta seçimi yaptığını, dezavantajlı grupları görmezden geldiğini ve ölüme terk ettiğini ifade etmektedir. Özellikle DEMOKRASİ HAVARİSİ, MAKYAJIN AKMASI, TURNUSOL

KÂĞIDI ve IRKÇILIK VİRÜSÜ kavramsal ve ontolojik metaforlarıyla aslında gelişmiş ülkelerin savunduğu demokrasiyi uygulamadığı, insanlar arasında ayırım yaptığı ve Covid-19 pandemisinin gerçekleri ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Erdoğan bu ifadeler ile dünya genelinde kabul gören gelişmiş ülkelerin her yönden iyi seviyede olduğu algısını kamuoyunda kırmayı amaçlayarak toplumu Türkiye'ye ve dolayısıyla kendisine ve iktidarına güvenmesi konusunda inandırmaya çalışmaktadır.

Erdoğan gelişmiş ülkelerdeki olumsuzlukları vurguladıktan sonra Türkiye ve kendi icraatları ile karşılaştırma yaparak anlayış farkını ve başarıyı ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. EL ÜSTÜNDE TUTMAK, YARDIMA KOŞMAK, İHTİYAÇ KARŞILAMA, UÇAK DOLUSU, GEMİ DOLUSU, YARDIM ELİ, EL UZATMAK, ÜMİT KAPISI, SAHİP ÇIKMAK, TARİHİ, ASIRLIK, DÜNYA 5'TEN BÜYÜK, ADIM ATMAK, KENDİ GÖBEĞİNİ KESMEK vb. gibi başta kültürel ve ahlaki türdeki kavramsal ve ontolojik metaforlar olmak üzere olumlu çağrışımlar yapan metaforları kullanarak bu karşılaştırmayı kendi lehine güçlendirmeye çalışmaktadır. Özellikle sağlık hizmeti ulaştırma konusunda hiçbir ayırım yapılmadığı, gelişmiş ülkelerin aksine kimsenin kaderine terk edilmediği vurgulanarak insana yaklaşım konusundaki başarısını ön plana çıkarmaya çalışmaktadır.

Buna ek olarak sadece Türkiye değil dünyadaki diğer yardıma ihtiyacı olan ülkelere de birçok yardımın ulaştırıldığı Erdoğan'ın konuşmalarında sıklıkla tekrarlanmaktadır. Bu ifadelerin YARDIM ELİ, SAHİP ÇIKMAK, YARDIMA KOŞMAK gibi kavramsal ve ontolojik metaforlarla ifade edilmesi bu yardımların icracısı olarak kendisinin ethos yönünü öne çıkarmakta ve topluma örnek şahsiyet olarak sunmaktadır. Özellikle diğer ülkelere yapılan yardımların UÇAK DOLUSU veya GEMİ DOLUSU ontolojik metaforlarıyla ifade edilmesi bilinçli bir tercih olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kıyaslama bir yandan yardımların büyüklüğünü ortaya koyarken diğer yandan Türkiye'nin büyük yardımlar yapabilen büyük bir ülke olduğu imajını çizmektedir. Gelişmiş ülkelerin aksine Türkiye'nin başka ülkelere büyük yardımlar yapabileme kabiliyeti dolaylı olarak kendi yönetiminin başarısını da ortaya koyan bir veri olarak topluma sunulmaktadır.

Son olarak Covid-19 pandemisinin getirmiş olduğu özellikle ekonomik yük sebebiyle diğer ülkelere yapılan yardımların kamuoyu tarafından eleştirilmesinin önüne geçebilmek için Erdoğan manevi değerlere çokça atıf yapmakta ve bunu destekleyen metaforlar kullanmaktadır. KADER ORTAKLIĞI, ERDEM, DURUŞ, İNSANLIK AİLESİ, ORTAK MAL, AYNI GEMİ, BİRLİKTELİK, KARDEŞLİK, BEREKET, PAYLAŞMA gibi kavramsal metaforlarla toplumun kültürel değerlerinde olan zor zamanlarda insanlara yardım etmeyi çağrıştıran ve meşrulaştıran anlayışı öne çıkarmaktadır. Böylece yapılan yardımlar konusunda oluşabilecek olumsuz bir havanın önüne geçilerek önemli bir politik iletişim başarısı sağlanmaya çalışılmaktadır.

Sonuç

Çalışmada, Covid-19 örneği üzerinden politikacıların sıkıntılı süreçlerde toplumu belli amaçlar doğrultusunda konsolide etmek, politikacının kendi imajını korumak ve icraatlarına meşruiyet sağlamak konularında metafor kullanımının siyasal söylemdeki rolü incelenmiştir. Metaforların yeniden kavramsallaştırılması yoluyla belirli sosyo-politik hedeflere nasıl ulaşıldığının anlaşılmasının sağlanabileceği varsayımıyla Recep Tayyip Erdoğan'ın Covid-19 pandemisi süresince yapmış olduğu konuşmaların eleştirel metafor analizi gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen bulgular sonucunda Erdoğan'ın metaforları bilinçli şekilde seçerek, konuşmalarında vurgulamak istediği noktaların anlamını güçlendirmek için kullandığı tespit edilmiştir. Özellikle kendi hedeflerine yönelik toplumun desteğini almak, onları harekete geçirmek ve toplumun bilincinde kendi hedef ve icraatlarını doğallaştırarak nesnel ve evrensel bir gerçeklik haline getirmeye çalıştığı görülmüştür. Metaforların Erdoğan'ın bu amacına ulaşmada etkili bir araç olarak kullanıldığı ifade edilebilir.

Bulgular, Covid-19'un getirmiş olduğu sosyal ve ekonomik sıkıntıların oluşturduğu olağanüstü bir sürecin Erdoğan yönetimindeki iktidar tarafından başarılı şekilde yönetildiği konusunda bir inanç oluşturmak için Tablo 1'de belirtilen metafor türlerinin kullanıldığını göstermektedir. Erdoğan'ın icraatları olumlu, başarılı ve kültürel olarak onaylanmış çağrışımlar yapan metaforlar tarafından desteklenirken, Covid-19, gelişmiş ülkeler ve muhalefet olumsuz çağrışım yapan metaforlarla birlikte kullanılmıştır. Bu şekilde bir kullanım ile biz ve onlar ayrımı olumlu ve olumsuz olarak topluma aktarılarak Erdoğan'ın Covid-19'a karşı mücadelesi, hedefleri ve icraatları konusunda toplumsal desteği elde etmeyi amaçladığı ifade edilebilir.

Erdoğan'ın, Covid-19 pandemisi süresince politik faaliyetlerini ve kararlarını toplum nezdinde meşrulaştırmaya çalışırken, Covid-19 pandemisi kapsamında alınan ve gündelik yaşamı derinden etkileyen kararları topluma benimsetmeye çalışırken, muhalefet partilerinin eleştirilerine karşı savunma yaparken ve muhalefet partilerini eleştirirken ağırlıklı olarak kavramsal metaforları kullandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra özellikle soyut olan kavramların insan zihninde kavramsallaştırılabilmesi için ontolojik ve yönelimsel metaforlara başvurduğu ifade edilebilir.

Political Discourse of the Pandemic: Metaphor Analysis of Recep Tayyip Erdoğan's COVID-19 Speeches

Ömer Faruk Zararsız
Ahmet Selman Seyhan

Communication is essentially purpose-oriented. In this context individuals try to persuade others to talk with them, to participate in what one is doing, to share one's ideas or preferences, to believe what one is saying, or to support one's projects and actions when interacting with others, whether consciously or unconsciously. The study of the relationship between persuading and consenting to society through the metaphors politicians use in their rhetoric has been the key factor that led to the discovery of policy research where communication is the key tool. This study aims to determine how politicians attempt to convince society to act on their own wishes and goals by creating metaphors or using metaphors through the words politicians consciously chose. In particular, politicians frequently used metaphors in both the ideology and the cultural building process during World War II, and the increased use of this practice these days makes this study important in terms of how it contributes to the field. The ability of metaphors to shoot multiple birds with one stone in political rhetoric and therefore in political space as well has made metaphor usage a systematic requirement for politicians in designing the future.

@ Assist. Prof. Ömer Faruk Zararsız, omer.zararsiz@hbv.edu.tr
Assist. Prof. Ahmet Selman Seyhan, a.seyhan@hbv.edu.tr

id <https://orcid.org/0000-0003-4764-0278>
<https://orcid.org/0000-0002-0485-7576>

© İlmî Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/M0716
insan & toplum, 2023; 13(4): 172-197
insanvetoplum.org

Başvuru: 27.02.2023
Revizyon: 29.03.2023
Kabul: 05.04.2023
Online Basım: 30.05.2023

This study examines the metaphors Turkish President Recep Tayyip Erdoğan used during the COVID-19 pandemic. The destruction the COVID-19 pandemic brought to Türkiye and the rest of the world posed a threat to politicians when pandemic was chosen as the word for what was happening and reflected negatively on their image. This study uses critical metaphor analyses to analyze the total of 127 speeches Erdoğan gave in all media on eliminating this threat and the accompanying negative atmosphere between March 2020 and March 2022. In the context of the analyses, the study has identified and grouped the topics on which Erdoğan's rhetoric had intensified and the metaphors he had used regarding these topics in order to make the context, meaning, and purpose of the words used as metaphors understandable. The study then moves on to the interpretation section in order to explain which metaphors he used for what purpose.

Political Communication and Metaphor

Political communication is the lifeblood of politics, and generating consent and persuasiveness are considered more important revolutionaries in the political field than the Industrial Revolution, with rhetoric being its most important tool. Political rhetoric includes the speeches by heads of state, prime ministers, and other government members who are engaged in politics professionally, as well as such things as all their written texts, speeches, and article columns.

Metaphors are important in political rhetoric and are based on certain word choices. Politicians have consciously chosen to use metaphors since ancient Greece in order to consolidate and persuade audiences. Metaphors are formed by merging speech with literature, and politicians frequently use metaphors in line with their goals as part of their political rhetoric. Metaphors also form an important part of human mental conception. In this context, political actors also use metaphors to provide important clues reflecting the social world in which they live. Therefore, political actors use more conceptual metaphors, these being abstract metaphors that have gained a certain place in the public mind and are perceived to exist through metaphorical linguistic expressions.

When politicians select the metaphors to be understood or supported by the target audience in a political discourse, they should consider the target audience's culture, beliefs, psychological state, loyalty, traditions, and values, because a target audience interprets innuendo and connotations that involve uniting two or more concepts through their cultural and cognitive states.

Method

The study uses the method of critical metaphor analysis to collect metaphorical examples used in conversations about a specific topic and to analyze the purposes for which the relevant metaphors have been used conceptually. The first stage of critical metaphor analysis involves determining whether a statement is a metaphor. This means that a phrase that is used in everyday life can be played as a metaphor based on its use. The second stage of the study presents an interpretation of the detected metaphors using cultural, religious, and political methods to interpret the metaphors according to the context. In this regard, the study attempts to reveal the background of the social importance of the used metaphors. This is because a semantic response needs to occur in the society where a statement is used that is cognitively defined as a metaphor. The study's third and final stage determines the social perpetrators involved in the production of the identified metaphors, as well as the social role they have in terms of persuasion (Charteris-Black, 2004, pp. 34–43). The study identifies and groups the topics in which Erdoğan's rhetoric is concentrated, as well as the metaphors he uses under these headings in order to make the context and meaning of the words used as metaphors more understandable. Turkish grammar, cultural context, and metaphorical definitions in the current literature have been used to determine which of Erdoğan's words are metaphorical.

Findings and Conclusion

Erdoğan has been determined to use metaphors under five topics during his speeches throughout the pandemic. These topics are grouped as COVID-19, public health, economy, domestic policy, and foreign policy. He addressed these five issues in two ways (i.e., positively or negatively) and used certain metaphors accordingly.

As a result of the findings, Erdoğan has been determined to consciously choose metaphors in order to intensify the meaning of the points he intends to highlight in his speeches. Erdoğan is seen to have used metaphors to try to garner the support of society, to mobilize the audience, and to make them an objective and universal reality by making their own goals and actions appear natural in society's consciousness. Erdoğan can be said to have used metaphors as an effective tool for achieving his goals.

While Erdoğan supported his actions using metaphors with positive, successful, and culturally sanctioned connotations, he used metaphors with negative connotations to discuss COVID-19, developed countries, and the opposition. In this way, Erdoğan can be said to have aimed to gain social support for his fight against COVID-19 by transferring his goals and actions to society using both positive and negative metaphors.

Erdoğan is seen to have used conceptual metaphors in his attempts to legitimize his political activities and decisions within the community during the COVID-19 pandemic while trying to have people adapt to the decisions made regarding the COVID-19 pandemic, which deeply impacted everyday life, as well as while defending himself against criticism from opposition parties and while criticizing the opposition parties.

Kaynakça

- Aristoteles. (2013). *Retorik*. Mehmet H. Doğan (Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Bitzer, L. (1968). The rhetorical situation. *Philosophy & Rhetoric*, 1(1), 1–14.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper Row.
- Carter, R. (1997). *Investigating English discourse: Language, literacy, literature*. Routledge.
- Cameron, L. & G. Low. (1999). Metaphor. *Language Teaching*, 32(2), 77–96. <https://doi.org/10.1017/S0261444800013781>
- Cap, P. (2008). Towards the proximization model of the analysis of legitimization in political discourse. *Journal of Pragmatics*, 1(40), 17-41. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2007.10.002>
- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Palgrave Macmillan.
- Charteris-Black, J. (2011). *Politicians and rhetoric: The persuasive power of metaphor*. Palgrave Macmillan.
- Chilton, P. (2004). *Analysing political discourse: Theory and practice*. Routledge.
- Chilton, P. & Ilyin, M. (1993). Metaphor in political discourse: The case of the 'Common European House'. *Discourse & Society*, 1(4), 7-31. <https://doi.org/10.1177/0957926593004001002>
- Dancygier, B. (2017). Figurativeness, conceptual metaphor, and blending. In Elena Semino & Zsófia Demjén (Eds.), *The Routledge handbook of metaphor and language* (pp. 28-41). Routledge.
- Demjén, Z. & Semino, E. (2017). Introduction: Metaphor and language. In Elena Semino & Zsófia Demjén (Eds.), *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (pp. 1-10). Routledge.
- Edelman, M. (1964). *The symbolic uses of politics*. University of Illinois Press.
- Edelman, M. (1971). *Politics as symbolic action: Mass arousal and quiescence*. Academic Press.
- Edelman, M. (2001). *The politics of misinformation*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511612640>
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse*. Routledge.
- Finlayson, A. (2007). From beliefs to arguments: Interpretive methodology and rhetorical political analysis. *The British Journal of Politics & International Relations*, 9(4), 545-563. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856X.2007.00269.x>
- Finlayson, A. (2012). Rhetoric and the political theory of ideologies. *Political Studies*, 60(4), 751-767. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2012.00948.x>
- Forceville, C. (1996). *Pictorial metaphor in advertising*. Routledge.
- Gibbs Jr., R. W. (2017). Metaphor, language and dynamical system. In Elena Semino & Zsófia Demjén (Eds.), *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (pp. 56-69). Routledge.
- Gibbs, R. W. (1994). *The poetics of mind-figurative thought, language, and understanding*. Cambridge University Press.

- Gibbs, R. W. (1999). 'Researching metaphor', In L. Cameron & G. Low (eds), *Researching and applying metaphor* (pp. 29-47). Cambridge University Press.
- Gouldner, A. W. (1976). *The dialectic of ideology and technology: The origin of grammar and future of ideology*. Macmillan.
- Graber, D. (1993). Political communication: Scope, progress, promise. In A. W. Finifter (Eds.) *Political Science the State of the Discipline II* (pp. 305-332). American Political Science Association.
- Grady, J. (2017). Using metaphor to influence public perceptions and policy: How metaphors can save the world. In Elena Semino & Zsófia Demjén (Eds.), *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (pp. 443-454). Routledge.
- Kövecses, Z. (2017). Conceptual metaphor theory. In Elena Semino & Zsófia Demjén (Eds.), *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (pp. 13-27). Routledge.
- Lakoff, G. (1993). 'The contemporary theory of metaphor'. In A. Ortony (eds.), *Metaphor and Thought* (pp. 202-251). Cambridge University Press.
- Lakoff, G. (2016). *Moral politics: What conservatives know that liberals don't*. The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). Conceptual metaphor in everyday language. *The Journal of Philosophy*, 8(77), 453-486. <https://doi.org/10.2307/2025464>
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh: Embodied mind and its challenge to Western thought*. Basic Books.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.
- Lanham, R. A. (1991). *A handlist of rhetorical terms*. University of California Press.
- Lauer, J. M. (2004). *Invention in rhetoric and composition*. Parlor Press.
- Lilleker, D. G. (2006). *Key concepts in political communication*. Sage Publications.
- Lippmann, W. (1998). *Public opinion*. Transaction Publishers.
- Martin, A. (2000) 'Beyond exchange: Appraisal systems in English'. In S. Hunston & G. Thompson (Eds.), *Evaluation in Text* (pp. 142-175). Oxford University Press.
- Meyer, M. (2009). *Retorik*. İsmail Yerguz (Çev.). Dost Kitabevi.
- Musolff, A. (2004). *Metaphor and political discourse*. Palgrave Macmillan.
- Musolff, A. (2017). Metaphor and persuasion in politics. In E. Semino & Z. Demjén (Eds), *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (pp. 309-323). Routledge.
- Nartey, M. (2020). Metaphor and Kwame Nkrumah's construction of the unite or perish myth: A discourse-mythological analysis. *Social Semiotics*, 30(5), 646-664. <https://doi.org/10.1080/10350330.2019.1568220>
- Ricoeur, P. (1978). *The rule of metaphor: Multi-disciplinary studies of the creation of meaning in language*. Routledge.
- Sandikcioglu, E. (2000) 'More metaphorical warfare in the Gulf: Orientalist frames in news coverage'. In A. Barcelona (Eds.), *Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective* Mouton (pp. 299-320) de Gruyter.
- Seliger, M. (1976). *Ideology and politics*. George Allen and Unwin.
- Sontag, S. (1978). *Illness as metaphor*. Farrar, Straus and Giroux.
- Turnbull, Nick. (2017). Political rhetoric and it's relationship to context: A new theory of the rhetorical situation, the rhetorical and the political. *Critical Discourse Studies*, 14(2), 115-131. <https://doi.org/10.1080/017405904.2016.1268186>

- van Dijk, T. (1997). What is political discourse analysis? *Belgian Journal of Linguistics*, 1(11), 11-52. <https://doi.org/10.1075/bjl.11.03dij>
- van Dijk, T. (2002). Political discourse and ideology. *Doxa Comunicación Revista interdisciplinar de estudios de comunicación y ciencias sociales*, 207-225. <https://doi:10.31921/doxacom.n1a12>
- van Dijk, T.A. (2006) Discourse and manipulation. *Discourse and Society*, 17(3), 359-83. <https://doi:10.1177/0957926506060250>
- Walton, D. (2007). *Media argumentation dialectic, persuasion and rhetoric*. Cambridge University Press.
- Wiggin, A. A. & Miller, C. M. (2003). "Uncle Sam wants you!": Exploring verbal-visual juxtapositions in television advertising". In Linda M. Scott & Rajeev Batra (Eds.), *Persuasive Imagery, A Consumer Response Perspective* (pp. 267-296). Lawrence.
- Williams, R. (1977). *Marxism and literature*. Oxford University Press.